

Biuletenio tematika ir tema
Kultūra ir kultūros politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas
Vilniaus 700 metų jubiliejaus programos apžvalga

Esminiai žodžiai
Miesto šventės, minėtinos datos, kultūros renginiai, kultūrinė diplomatija, turizmas, Vilniaus 700 metų jubiliejus

Serija ir registracijos numeris	Leidimo data	Leidimo vieta	Žanras
R-2024-2	2024-03-26	Vilnius	☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos	Šaltiniai: nuo - iki	Šaltiniai: kalbos
☒ Teisės aktai ☐ Politinė komunikacija	2004 01 01 -	☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai ☒ Žiniasklaidos turinys	2024 01 31	☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Socialinių tinklų turinys ☒ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai		☐ Rusų k. ☐ Kitos
☐ Metainformaciniai produktai ☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys		

Citavimui (APA stiliumi)
Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2024). *Vilniaus 700 metų jubiliejaus programos apžvalga* (R-2024-2). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys
Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109, Vilnius.

Turinio apžvalga
Šiame darbe:

- apžvelgiami akademinėje literatūroje išryškinti kai kurie svarbūs miesto švenčių organizavimo aspektai,
- aptariama 2023 m. įgyvendinta Vilniaus 700 metų jubiliejaus šventinė programa ir jos rezultatai,
- pristatomos kai kurios užsienyje surengtos iniciatyvos, skirtos jubiliejams paminėti ir kultūriniais bei diplomatiniais santykiams stiprinti,
- pateikiama akcentų ir įžvalgų.

1. Įžanga

Lietuvos Respublikos Seimas 2023-uosius metus paskelbė Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metais, nes 1323 m. sausio 25 d. Vilniaus miestas pirmą kartą paminėtas rašytiniuose šaltiniuose. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino Europai skirtuose laiškuose buvo pabrėžiama sostinės Vilniaus, kartu ir visos valstybės, politinė orientacija į Europą.¹ Simboliškai patvirtinant europinės (vakarietiškos) integracijos kelią, 2021 m. lapkričio 9-21 d. vykusioje 41-oje UNESCO Generalinės konferencijos sesijoje buvo paskelbta, kad Vilniaus miesto paminėjimo 700-ųjų metų sukaktis įtraukiama į UNESCO minimų sukaktių sąrašą. Vilniaus jubiliejus paskelbtas UNESCO minima data kartu su 67 kitų šalių minėtai organizacijai pateiktomis iškiliomis sukaktimis.²

Svarbu pažymėti, kad tarptautinio konkurencingumo plotmėje miestai stengiasi didinti savo žinomumą, gerinti įvaizdį, sudominti ir pritraukti turistų statydami kultūros objektus ir pramogų kompleksus, taip pat organizuodami ir vesdami specialius renginius bei kasmetinius festivalius. **Miesto jubiliejai ir kitos šventės, nors pirmiausia yra vertintini iš kultūrinės perspektyvos (aktyvus kultūrinis gyvenimas yra klestinčio miesto atributas), turi ir socialinių, ekonominių bei politinių elementų, kurie neabejotinai daro įtaką ir tolimesniam miesto vystymuisi.**³ Sklandžiai organizuotos miestų šventės ir festivaliai gali suteikti nemenką postūmį miestų ekonomikai. Tokio pobūdžio renginiams būdinga meno ir kultūros, žiniasklaidos, turizmo ir poilsio sąsaja. Daugelio miestų plėtros ir rinkodaros planuose didesniems festivaliams skiriama nemažai dėmesio, nes pagrįstai manoma, kad jie prisideda kuriant teigiamą vietovės įvaizdį.⁴

Toliau šioje apžvalgoje bus aptariama Vilniaus 700 metų jubiliejaus programa bei jos įgyvendinimo rezultatai.

¹ Artėja Vilniaus 700 metų jubiliejus – patvirtintas šios sukakties minėjimo planas. (2022 m. rugsėjo 21 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1784355/artėja-vilniaus-700-metu-jubiliejus-patvirtintas-sios-sukakties-minejimo-planas>

² UNESCO Lietuvos nacionalinė komisija. (n. d.). Vilniaus miesto paminėjimo 700-ųjų metų sukaktis. Prieiga per internetą:

<https://unesco.lt/apie/unesco-ir-lietuva/unesco-minimos-sukaktys/vilniaus-miesto-paminejimo-700-uju-metiniu-sukaktis>

³ Melik, R., Aalst, I. (2012). City festivals and urban development: does place matter? Prieiga per internetą:

<https://doi.org/10.1177/0969776411428746>

⁴ Ten pat.

2. Konceptuali miesto švenčių planavimo plotmė

Vilniaus 700 metų jubiliejaus šventė priskirtina prie proginių, įsimintinų datų paminėjimo renginių. Tokio pobūdžio šventės metu paminima su koku nors žymiu įvykiu ar asmeniu susijusi sukaktis, o pačiam renginiui suteikiama ypatinga reikšmė konkrečios socialinės grupės istorijoje. Įamžinimo ar pagerbimo veiksmas apima įvairias priemones, padedančias kolektyviniam socialiniam dariniui, pavyzdžiui, tautai, prisiminti praeities įvykį ir suvokti jo svarbą dabarčiai. Tokių priemonių repertuarą sudaro vieši ir privatūs minėjimai, šventės bei festivaliai, paminklai, muziejų ir kitų atminties vietų statymas bei su tuo susijusios diskusijos dėl jų reikšmės.⁵

Ryškiu modernių miesto festivalių pavyzdžiu galima laikyti 1985 m. pradėtą „Europos kultūros sostinės“ iniciatyvą, kuria siekiama puoselėti visos Europos kultūrą ir atskleisti jos miestų kultūros paveldo turtingumą. 1990 m. kultūros sostine tapęs Glazgas (Škotija) pademonstravo sėkmingos miesto įvaizdžio transformacijos pavyzdį – pasinaudojęs Europos kultūros sostinės titulu ir suteikta proga prisistatyti, atsikratė pramoninio miesto reputacijos ir pradėjo kurti naują kultūrinį identitetą. Plataus masto renginių bei festivalių organizavimas mieste gali jam duoti papildomos naudos – šventės sukelia tam tikrą ekonominį pagyvėjimą, pakilimą, nes didina vartotojų išlaidas, skatina turizmą, augina maitinimo, apgyvendinimo, transporto paslaugų paklausą, suteikia postūmį įvairioms pramonės šakoms vystytis ir pan.⁶

Akademiniame literatūroje esama bandymų susisteminti ir aprašyti renginių bei festivalių naudą juos organizuojantiems miestams. Apibendrinant **galima išskirti keletą pranašumų, kuriuos vietos bendruomenei teikia didelio masto šventės**:^{7, 8}

- **reklama – žinomumo didinimas.** Šventės ir festivaliai gali tapti miestų vizitine kortele. Kadangi šventės siejamos su konkrečia vietove, miestas gauna šventę susikurti unikalų, jo identitetą pabrėžiantį įvaizdį. Didelės šventės kelia žiniasklaidos ir visuomenės susidomėjimą, todėl miestas, ypač jo kultūros objektai ir renginiai, trumpam atsiduria dėmesio centre.
- **Menininkų ir kultūros srities darbuotojų bei auditorijos ugdymas.** Šventės suteikia galimybę specializuotis tam tikrose srityse ir pritraukti specifinį meninį skonį turinčią auditoriją. Renginiai gali būti susiję su konkrečiu autoriumi ar atlikėju (pvz., M. K. Čiurlionio muzikos festivalis), tam tikru istorijos laikotarpiu (pvz., Kauno Hanza dienos), kažkuria tema ar žanru (pvz., festivalis „Vilnius Jazz“). Šios aplinkybės gali paversti šventės panašų meninį ir kultūrinį skonį puoselėjančių kūrybingų žmonių – žiūrovų, kūrėjų, prodiuserių, atlikėjų – susitikimo vietomis.
- **Kultūros paveldo išsaugojimas.** Daugelio miesto švenčių šaknys susijusios su kultūrinėmis tradicijomis ir paveldu. Šios šventės suteikia galimybę papildomai investuoti į kultūrinį paveldą ar jo išsaugojimą bei svečiams pristatyti vietos papročius, ritualus ir meno formas. Į kultūros paveldą orientuoti festivaliai pritraukia turistus, kurie siekia autentiškos patirties ir gilesnio vietos kultūros pažinimo. Ši paveldo turizmo forma generuoja pajamas ir kartu padeda išsaugoti kultūrinę tradiciją.
- **Vietos ekonomikos skatinimas.** Miesto šventės gali nemenkai pasitarnauti pritraukiant turistus ir skatinant juos išlaidauti vietos verslų nauda. Organizuodamas specialų festivalį, miestas išsiskiria iš kitų miestų kaip turistų lankoma vieta. Lankytinos vietos – tai ne tik vietovės. Konkretaus renginio vieta turi būti įrengta taip, kad sudarytų sąlygas formuoti tam tikroms turistinėms praktikoms. Specifiniai renginiai pritraukia lankytojų, kurie domisi konkrečiomis meno formomis. Paprastai šie lankytojai atkeliauja ir iš tolimesnių valstybių. Švenčių metu dalis atvykėlių gali susidomėti vietomis ar įstaigomis, kuriose jie paprastai nesilanko. Miesto svečiai apsilankymą festivalyje gali derinti su apsilankymu muziejuje, prekybos vietoje ir t. t. Prognozuojama, kad miestų turizmas, ypač – kultūrinis, taps viena sparčiausiai augančių ekonomikos šakų. Rinkos tyrimų bendrovės „Business Research insights“ duomenimis, pasaulinė kultūrinio turizmo apyvarta 2022 m. sudarė 5321,7 mln. Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) dolerių, o iki 2029 m. ši suma turėtų išaugti iki 11 900 mln. JAV dolerių, t. y. – beveik padvigubėti.⁹
- **Darbo vietų kūrimas.** Miesto švenčių ekonominis poveikis neapsiriboja tik tiesioginiais pardavimais. Festivalių metu dažnai prireikia papildomos darbo jėgos, pavyzdžiui, organizuoti renginius, apgyvendinimą ir transportą, užtikrinti saugumą ir pan. Dėl išaugusios paslaugų paklausos atsiranda laikinų darbo vietų poreikis, padaugėja įsidarbinimo galimybių. Švenčių laikotarpiu nemažai asmenų randa sezoninį darbą, pvz., mažmeninės prekybos, apgyvendinimo, renginių organizavimo srityse, tai leidžia šiems asmenims gauti papildomų pajamų ir pagerinti gyvenimo sąlygas.
- **Infrastuktūros atnaujinimas.** Didelio masto miesto šventės ir renginiai gali būti stimulas atnaujinti ir pagerinti esamą miesto infrastruktūrą ir paskatinti tolimesnę kultūrinio gyvenimo plėtrą. Vietos valdžios institucijos, besiruošdamos festivaliams, neretai investuoja į infrastruktūros plėtros projektus. Pvz., dėl per šventinį laikotarpį numatomo lankytojų antplūdžio paprastai siekiama atnaujinti ar praplėsti miesto susisiekimo infrastruktūrą. Taip pat stengiamasi patobulinti, sutvarkyti viešąsias erdves, restauruoti turistų traukos objektus ir pan. Tokie infrastruktūros pokyčiai duoda ilgalaikę naudą, nes pagerėja bendra vietinių žmonių gyvenimo kokybė, pritraukiama daugiau turistų, skatinamos investicijos.

⁵ Viol, M., Todd, L., Theodoraki, E., Anastasiadou, C. (2018). The role of iconic-historic commemorative events in event tourism: Insights from the 20th and 25th anniversaries of the fall of the Berlin Wall. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.018>

⁶ Johansson, M., Kociatkiewicz, J. (2011). City Festivals: Creativity and control in staged urban experiences. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0969776411407810>

⁷ Žr. 3 šaltinį.

⁸ Denis, J. (2023 m. birželio 19 d.). How Festival creates boom in the economy. Prieiga per internetą: <https://blogs.oregonstate.edu/piperde/2023/06/19/how-festival-creates-boom-in-the-economy/>

⁹ Cultural tourism market report overview. (2024 m. sausio 24 d.). Prieiga per internetą: <https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/cultural-tourism-market-107478#:~:text=The%20global%20cultural%20tourism%20market,14.4%25%20during%20the%20forecast%20period>

Šventės bei festivaliai keičia miestą ir jo gyvenimą – šis procesas gali būti siejamas su teritorializacijos – teritorijos tvarkymo, joje vykstančių tam tikrų reiškinių visumos samprata. Šiuo atžvilgiu **miesto šventė keičia miesto erdvę išstumdamą, sugriaudama ar kitaip transformuodama nusistovėjusias normas, kasdienę rutiną, dominuojančias reikšmes ir netgi institucijas**. Naujų socialinių veikėjų pakvietimas, naujų temų ir veiklų įvedimas į festivalio erdvę leidžia dekontekstualizuoti ir iš kitos perspektyvos pažvelgti į pažįstamus ženklus ar nuorodas, atveria galimybę kvestionuoti kasdienes, šiaip savaime suprantamas interpretacijas (simbolines reikšmes).¹⁰ Galiausiai – **sėkmingi didelės apimties miesto renginiai turi potencialo tapti sparčiai augančios vadinamosios patirčių – išskirtinių išgyvenimų, pritrėnkiančių įspūdžių – ekonomikos dalimi**, o pats miestas gali būti įtrauktas į pasaulinės konkurencijos diskursą, kuriame esminis išskirtinumas kartu ir – ekonominė nauda pasiekama miestą pristatant kaip milžinišką patirčių erdvę.¹¹

3. Vilniaus 700 metų jubiliejaus programa

2022 m. rugsėjo 21 d. Vyriausybė patvirtino Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metų minėjimo 2023 metais planą, kuriame iš viso buvo numatytos 23 veiklos. Pirmosios grupės veiklos apėmė konferencijas, parodas ir renginius (20 veiklų). Antrosios grupės veikloms priskirtas programos „Vilnius 700“ viešinimas užsienyje ir leidyba (3 veiklos).¹² Vilniaus 700 metų jubiliejaus programai įgyvendinti planuotas 8,7 mln. eurų biudžetas, beveik pusę šios sumos ketino skirti Sostinės savivaldybė, tikėdamasi, kad kitą dalį finansuos valstybė¹³ (duomenys apie faktinę išlaidų sumą dar nepaviešinti). Jubiliejui skirtų renginių organizavimas truko trejus metus.

Miesto jubiliejaus programą įgyventi buvo pavesta Seimo ir Vyriausybės kanceliarijoms, vienai pagrindinių už miesto jubiliejinės programos organizavimą atsakingų įstaigų – VŠĮ „Go Vilnius“, taip pat VŠĮ „Meno genas“, VŠĮ „Menų fabrikas“, VŠĮ „MO muziejus“, VŠĮ galerijai „Meno niša“, UAB „Ulvyds“, Vilniaus universitetui ir kitoms įstaigoms bei institucijoms.¹⁴

Organizacine prasme buvo remtasi horizontaliuoju principu, kai į programos įgyvendinimą siekiama įtraukti kuo platesnį spektrą veikėjų, kurie savo ruožtu, įgyvendindami atitinkamus projektus, pritaikytų turimas aukštas kompetencijas. Buvusios „Go Vilnius“ direktorės Ingos Romanovskienės teigimu, „Vilniaus gimtadieniui skirta programa buvo kuriama su partneriais iš įvairių sričių – taip siekėme geriau atspindėti miesto vertybes: laisvę, toleranciją bei įvairių skirtingų kultūrų darną. Prie jubiliejaus programos prisijungė per 100 partnerių: viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijos, žinomų festivalių rengėjai, privatūs verslai bei miesto gyventojų bendruomenės. Prie programos įgyvendinimo prisidėjo atstovybės užsienyje ambasados. Todėl jubiliejui skirta programa padeda telkti bendruomenę, kurti tęsines iniciatyvas ir skatinti aktyvų keitimąsi žiniomis, o tuo pačiu pristatyti sostinę kaip veržlų, atvirą, nebijantį eksperimentuoti ir laužyti nusistovėjusių tradicijų miestą.“¹⁵

Vienas iš programos koncepcijos rengėjų Darius Kuolys teigė, kad „Vilniaus 700-ojo jubiliejaus programos išskirtinumas – atvirumas. Vilniaus bendruomenė, Lietuvos visuomenė, išeivija – visi gali siūlyti programai savo idėjas ir projektus. Pasak Kuolio, labai svarbu sostinės praeitį siejant su ateitimi kurti ir puoselėti Vilnių ir kaip laisvų žmonių bendruomenę, ir kaip kultūrų dialogo erdvę.“¹⁶

Romanovskienės nuomone, vienas svarbiausių jubiliejinės programos akcentų buvo Savivaldybės skelbtą 7 idėjų Vilniui konkursą laimėję projektai, turėję priminti miesto praeitį ir dabartį, telkti bendruomenę ir paskatinti į Lietuvos sostinę pažvelgti dar nematytu kampu.¹⁷ 7 geriausias idėjas buvo atrinktos iš 94 konkursui pateiktų paraiškų.¹⁸ Nugalėtojais tapo:¹⁹

- Menų fabriko „Loftas“ įgyvendintas projektas „Kartą Vilniuje“ – koliažinis „laiko kapsulės“ tipo sumanymas. 2023 m. kiekvienas norintysis interneto svetainėje galėjo susikurti unikalų asmeninį trumpo metražo filmą apie dieną Vilniuje. Iš šios medžiagos buvo sumontuoti 7 trumpametražės dokumentikos epizodai. Koncepcijos esmė – užfiksuoti dabartinio Vilniaus gyvenimo pulsą ir perteikti jį ateities kartoms.
- Vilniaus jubiliejaus proga „MO muziejuje“ pristatyta paroda Ričardo Gavelio romano „Vilniaus pokeris“ motyvais. Gavelio sukurtą Vilniaus kaip miesto personažą muziejuje interpretavo režisierius Oskaras Koršunovas bei scenografas menininkas Gintaras Makarevičius. Konceptualiai pristatyta vėlyvojo sovietmečio miesto dvasia, užsienio svečiams sudaryta galimybė pažvelgti už geležinės uždangos, o Vilniaus gyventojams – pamatyti, kaip keitėsi miestas.
- Kinematografinis projektas „Vilniaus pokeris“. Režisierius Donatas Ulvydas Gavelio romano temas ir veikėjus žiūrovams pristatė keliais etapais – prieš kuriant kino juostą vyko džiaz koncertai, buvo organizuojama dailės darbų,

¹⁰ Žr. 6 šaltinį.

¹¹ Ten pat.

¹² Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metų minėjimo 2023 metais planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 961. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/31cf21513d6611edbf47f0036855e731?fwid=-p09j01z9y>

¹³ Vilniaus 700 metų sukakčiai – 8,7 mln. Eur. (2021 m. spalio 6 d.). Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2021/10/06/vilniaus-700-metu-sukakciai-87-mln-eur>

¹⁴ Žr. 12 šaltinį.

¹⁵ Pristatyta Vilniaus 700 metų jubiliejaus programa: šventę atidarys įspūdingas renginys ir šviesų festivalis. (2023 m. sausio 6 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1860943/pristatyta-vilniaus-700-metu-jubiliejaus-programa-svente-atidarys-ispudingas-renginys-ir-sviesu-festivalis>

¹⁶ Andrijauskas, D. (2018 m. rugpjūčio 29 d.). Vilnius ruošiasi 700 jubiliejui: sukurta programa ir koncepcija. Prieiga per internetą: <https://madeinvilnius.lt/naujienos/miestas/vilnius-ruosiasi-700-jubiliejui-sukurta-programa-ir-koncepcija/>

¹⁷ Žr. 15 šaltinį.

¹⁸ „Go Vilnius“ metinė ataskaita 2021. Prieiga per internetą: https://issuu.com/govilnius/docs/metine_ataskaita_2021_1_1?fr=sZDVmOTQ5MzE4OTg

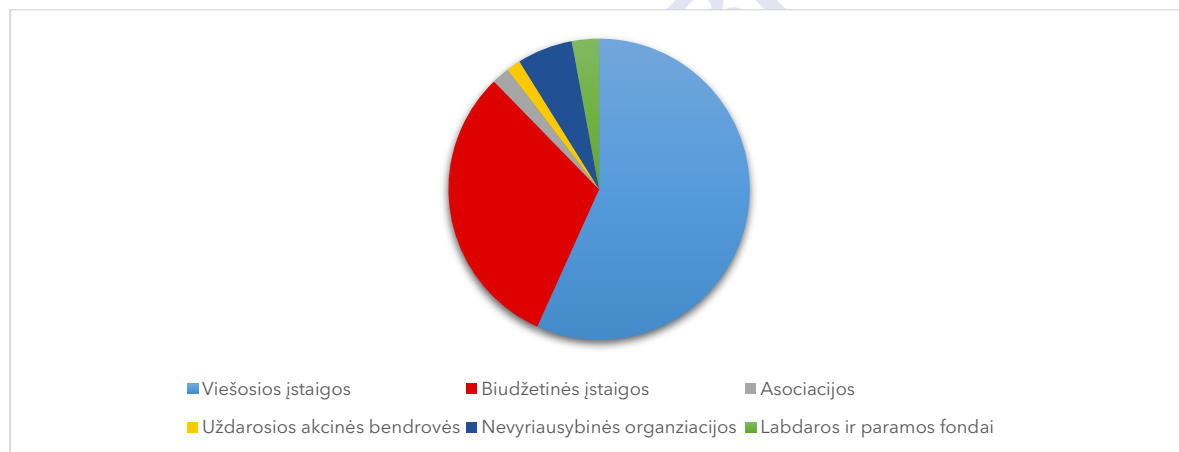
¹⁹ Vilnius 700. (n. d.). 7 idėjos Vilniui: Prieiga per internetą: <https://www.700vilnius.lt/programos-akcentai/7-idejos-vilniui/>

įkvėptų Gavelio kūrybos, paroda. Įgyvendintas konceptualiai daugiaformatis projektas, centrinės romano temas išreiškiantis per skirtingas medijų formas.

- Galerija „Meno niša“ sostinės jubiliejaus proga Vilniaus aikštėse, parkuose ir pastatuose pristatė pirmąją Lietuvoje performansų bienalę, kurioje dalyvavo Lietuvos ir tarptautinės performanso meno žvaigždės. Pagrindinė bienalės programa vyko nuo 2023 m. liepos 23 d. iki rugpjūčio 6 d. viešose ir pusiau viešose Vilniaus erdvėse. Dvi savaites trukusioje programoje dalyvavę 38 menininkai surengė 31 pasirodymą net 17-oje skirtingų Vilniaus vietų.
- Trejus metus, iki pat 2023 m. pabaigos, Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras kartu su Valdovų rūmais ir Lietuvos muzikos ir teatro akademija organizavo operos pasirodymų. Vilniečiams ir miesto svečiams buvo pristatyta nemažai išskirtinių koncertų, susitikimų ir renginių. Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras, pasitelkęs dirbtinį intelektą, rekonstravo pirmąją Vilniuje dar XVII a. atliktą operą. Istorinė muzikinė Vilniaus tradicija buvo konceptualiai susieta su šiuolaikišku technologiniu novatoriškumu.
- VŠĮ „Meno genas“ ir Lietuvos ansamblių tinklo projektas „Muzika Vilniui“. Iniciatyvos sumanytojai septynis pasaulyje garsius šių dienų kompozitorius pakvietė sukurti Vilniui skirtas kompozicijas. Projekto dalyviai išsirinko labiausiai jiems patikusias Vilniaus vietas ir, atsižvelgdami į pasirinktos vietos architektūrines, kultūrines ir socialines savybes, šių erdvių įkvėpti, kiekvienas kūrė 5–50 minučių muzikinį kūrinių solo instrumentui arba kameriniam ansamblui iki penkių atlikėjų. Kompozitorė Anna Korsun išsirinko Tuskulėnų rimties parko memorialinį kompleksą koplyčią-kolumbariumą, Michaelis Gordonas – Vilniaus geto Žydų tarybos (Judenrato) kiemėlį, Heineris Goebbels – Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčią, Agata Zubel – Gedimino pilies bokštą ir Verslo centrą „K29“, Ivanas Fedele – Kazio Varnelio namą-muziejų, Toshio Hosokawa – Vilniaus universitetą; Beat Furrer – Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką.
- Lietuvos nacionalinis muziejus įgyvendino projektą „Paviljonas: Vilnius prieš 200 metų“. Šiuo sumanymu siekta parodyti, kaip miestas atrodė XVIII a. paskutiniame ketvirtyje – XIX a. pirmojoje pusėje. To meto Vilniaus maketas, vaizdų projekcijos, vizualizacijos, pasakojimai apie miesto gyventojus kvietė lankytojus susipažinti su to laikmečio Vilniumi. Projekto metu organizuota edukacinių užsiėmimų moksleiviams.

Lietuvos kultūros taryba, kurios funkcija – rengti viešuosius kultūros programų konkursus ir skirstyti jiems finansavimą, formuojant sostinės 700 metų jubiliejaus programą tiesiogiai nedalyvavo. Tiesa, dalis pernai Tarybos finansavimą gavusių projektų buvo dedikuoti miesto jubiliejaus šventei. 2023 m. I ir II konkursinio finansavimo etapų metu su Vilniaus 700-ojo jubiliejaus švente susijusiems 26 projektams buvo skirta daugiau nei 411 tūkst. eurų. Šią sumą tarpusavyje pasidalijo 15 viešųjų įstaigų (233 422 eurai), 7 biudžetinės įstaigos (127 400 eurų) ir po vieną labdaros ir paramos fondą, uždarąją akcinę bendrovę, asociaciją ir nevyriausybines organizacijas.

1 grafikas. 2023 m. Kultūros tarybos finansavimo su Vilniaus 700-ojo jubiliejaus programa susijusiems projektams pasiskirstymas tarp skirtingų įstaigų. © (duomenys) Lietuvos kultūros taryba, 2023 m.²⁰ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2024 m.

Viešųjų įstaigų grupėje didžiausia 75 tūkst. eurų parama skirta „Vilnius Jazz 2023“ festivaliui, dedikuotam Vilniaus gimtadieniui ir naujosios džiazo ikonos Johno Zorno kūrybai. Biudžetinių įstaigų kategorijoje minėtinas Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus 47 tūkst. eurų vertės projektas „Vilnius-Wilno-Vilne, 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“, rengtas kartu su Lenkijos Krokuvos ir Varšuvos nacionaliniais muziejais. Su informacijos sklaida susijęs nevyriausybines organizacijos „Labas“ projektas „Langas į Lietuvą 2023“, gavęs daugiau kaip 24 tūkst. eurų finansavimą, skirtas lietuvių bendruomenei Sakartvele. Juo siekta paminėti Vilniaus jubiliejų ir prisidėti prie Lietuvos istorinės atminties išsaugojimo.²¹

Vienam su sostinės jubiliejaus paminėjimu susijusiam projektui Lietuvos kultūros tarybos pernai skirtos paramos vidurkis siekė 15,8 tūkst. eurų. Finansavimą gavo įvairių tipų programų konkursuose dalyvavę projektai. Panagrinėjus Lietuvos

²⁰ Lietuvos kultūros taryba. Finansuoti projektai. 2023 m. Prieiga per internetą: <https://www.ltk.lt/projektu-finansavimas/finansuoti-projektai>

²¹ Ten pat.

kultūros tarybos pateiktą informaciją galima daryti išvadą, kad institucija prioretizavo brangesnius, didesnės apimties (galimai – ir didesnės išliekamosios vertės) projektus. Mažesnę nei 7 tūkst. eurų paramą gavo tik 4 projektai.²²

Be apžvelgtų sostinės jubiliejui paminėti skirtų projektų būta ir daugiau iniciatyvų, pvz., 2023 m. pavasarį pristatytas iki metų pabaigos vykęs švietimo projektas „Vilnius tavo kuprinėje“, kuriame dalyvauti buvo kviečiami apie 300 tūkst. 1–12 klasių moksleivių iš visos Lietuvos. Jiems, priklausomai nuo amžiaus, organizatoriai siūlė 3 skirtingas programas, kurių tikslas – ugdyti vaikų pilietiškumą, kritinį mąstymą ir kūrybiškumą, plėsti jų akiratį, iš arčiau supažindinti su gimtadienį švenčiančios sostinės istorija, dabartimi ir perspektyvomis, stiprinti moksleivių tarpusavio bendradarbiavimą ir komunikaciją. Garbingos Vilniaus sukakties proga rengtoms moksleivių pažintinėms ekskursijoms mieste finansavimą skyrė Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.²³

Dar vienas minėtinas neabejotiną išliekamąją vertę turinčios iniciatyvos pavyzdys – Lietuvos nacionalinės bibliotekos, įgyvendinusios Kultūros ministerijos finansuotą beveik 40 tūkst. eurų vertės projektą, parengta ir 2024 m. pradžioje pristatyta pirmoji Vilniaus bibliografijos dalis. Pristatant projektą skelbta, kad „Bibliografijos rodyklės rengėjai susitelkė į 1990–2022 m. atliktus mokslinius tyrimus apie Vilnių, jo gamtą ir gyventojus. Rodyklėje pateikiami duomenys apie 5590 tyrimų. Tai Lietuvoje ir užsienio šalyse publikuotos monografijos, studijos, disertacijos, mokslo straipsniai, šaltinių publikacijos, žinyrai ir kiti akademiniai informaciniai leidiniai.“^{24, 25}

Šiame skyriuje trumpai apžvelgta tik dalis programos „Vilnius 700“ iniciatyvų. Paanalizavus šventinę programą matyti, kad buvo nuosekliai laikomasi koncepcinių gairių, t. y. stengtasi atspindėti ir interpretuoti įvairius miesto istorijos laikotarpius, kartu į kūrybinį procesą siekta įtraukti ir tarptautinių menininkų bei atkreipti didesnį užsienio auditorijos dėmesį. **Kultūrinė prasme programos spektras buvo itin platus, nes apėmė pažintinę-educacinę („MO muziejaus“ ir Nacionalinio muziejaus parodos, ekskursijos moksleiviams), socialinę (Menų fabriko „Loftas“ dokumentinis koliažas, Vilniaus performanso bienalė), profesionaliojo meno (koncertai „Muzika Vilniui“) plotmes.** Septynių idėjų jubiliejinės programos potencialas dar labiau atsiskleidė, jei minėti projektai įgytų tęstinumą ir papildytų Vilniaus kultūrinio gyvenimo tradiciją.

4. Vilniaus 700 metų jubiliejaus projektų sklaida užsienyje

Kaip minėta, Vyriausybės 2022 m. patvirtintame Vilniaus jubiliejaus minėjimo plane buvo numatyta kampanija, skirta 700 metų jubiliejų švenčiančio Vilniaus tarptautiniam žinomumui ir atpažįtamumui didinti. Už sklaidos veiklų koordinavimą ir įgyvendinimą buvo atsakingos Kultūros ir Užsienio reikalų ministerijos, Lietuvos ambasadų bei kultūros atašė tinklas. Toliau apžvelgiamos kelios jubiliejaus proga surengtos kultūrinės diplomatijos iniciatyvos.

2023 m. kovo 9 d. Paryžiuje (Prancūzija) atidaryta Vilniaus menininkų paroda „Geležinis vilkas“ (pranc. *Le Loup de Fer*), jos metu paminėtas Vilniaus 700 metų jubiliejus ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena. Parodą, kurios pagrindiniu partneriu buvo Lietuvos ambasada Paryžiuje, organizavo menotyrininkė Julija Palmeirao ir galerija „Menų tiltas“. Parodos koncepcija – miesto įkūrimo legenda; šiuo idėjiniu pagrindu sukurti ir pristatyti Vilniuje kuriančių bei gyvenančių menininkų darbai.²⁶

Praėjusių metų kovo 24 d. Paryžiuje įsikūrusioje UNESCO būstinėje atidaryta sostinės jubiliejui skirta fotografijų paroda, kurioje eksponuotos XIX–XX amžių sandūros fotografijos, įamžinusios miesto istorinius ir architektūros paminklus, kasdienio miesto gyvenimo scenas bei gyventojus.²⁷

2023 m. gegužės 11 d. viešojoje Tel Avivo (Izraelis) Beit Ariela bibliotekoje įvyko Vilniaus literatūriniam paveldui ir istorijai skirtas vakaras „Vilnius 700: City of Strangers“. Izraeliečiai buvo kviečiami susipažinti su Vilniumi per jame gyvenusių žymių rašytojų kūrybą. Dr. Laimonas Briedis skaitė paskaitą ir pristatė daugiataučio, daugiakalbio, turtingo savo literatūrinio palikimo miesto – Vilniaus – paveikslą.²⁸ Dar 2022 m. lapkričio mėnesį Izraelio ambasada Lietuvoje bendradarbiaudama su tarptautine urbanistine galerija „Open gallery“ Vilniui padovanojo urbanistinio meno darbą – sienos piešinį, kuriame įkomponuoti Izraelio miestų – Tel Avivo, Jeruzalės ir Haifos – motyvai. Kūrinyje nutapytas Lietuvos ir Izraelio diplomatinis santykių 30-mečio ir 700-ųjų miesto metinių proga.²⁹

Jubiliejinių metų gegužės 23 d. kultūros ministras Simonas Kairys Krokuvos nacionaliniame muziejuje atidarė parodą – „Vilnius-Wilno-Vilne 1918–1948. Vienas miestas – daug istorijų“. Septynių dalių parodai-pasakojimui iš Lietuvos ir Lenkijos muziejų, bibliotekų ir archyvų buvo atrinkta daugiau kaip 250 tapybos, grafikos, skulptūros, fotografijos darbų ir knygų. Vilnių ir Krokuvą sieja ypatingi istoriniai ryšiai, šie miestai savo laikotarpiu buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos sostinės. Pasak ministro, „Per ilgą savo gyvenimą Vilnius matė ir patyrė visko, išgyveno daugybę pokyčių. <...>

²² Ten pat.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2023 m. balandžio 3 d.). Vilniaus 700-ojo gimtadienio proga – neeilinė galimybė visos Lietuvos moksleiviams iš arčiau pažinti sostinę. Prieiga per internetą: <https://lrv.lt/lt/naujienos/vilniaus-700-ojo-gimtadienio-proga-neeilinė-galimybė-visos-lietuvos-moksleiviams-is-arciau-pazinti-sostine/>

²⁴ Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (n. d.). Vilnius: bibliografija. I dalis. Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/projektai/programos-ir-projektai/tyrimai-ir-leidyba/vilnius-bibliografija-i-dalis>

²⁵ Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. (2024 m. sausio 4 d.). Dovana Lietuvos sostinei: Vilniaus bibliografija. Prieiga per internetą: <https://lnb.lt/naujienos/10988-dovana-lietuvos-sostinei-vilniaus-bibliografija>

²⁶ Paryžiuje atidaryta Vilniaus 700 metų jubiliejui skirta paroda. (2023 m. kovo 10 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/paryziuje-atidaryta-vilniaus-700-metu-jubiliejui-skirta-paroda-1>

²⁷ UNESCO paminėta Vilniaus miesto 700-ųjų metų sukaktis. (2023 m. kovo 27 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.urm.lt/default/lt/naujienos/unesco-paminate-vilniaus-miesto-700-uju-metu-sukaktis>

²⁸ 700-asis Vilniaus jubiliejus renginiais ataidėjo iki Izraelio. (2023 m. gegužės 12 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.15min.lt/kultura/naujiena/muzika/700-asis-vilniaus-jubiliejus-renginiais-ataidejo-iki-izraelio-284-2052358>

²⁹ Izraelio dovana Vilniui – ryškiaspalvis gatvės meno kūrinys. (2022 m. lapkričio 25 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.delfi.lt/kultura/naujienos/izraelio-dovana-vilniui-ryskiaspalvis-gatves-meno-kuriny-91859139>

Džiugu, kad šiandien ši paroda mus suburia Krokuvėje, kur taip pat išlikę daugybė Lietuvos ir Lenkijos istorijos liudininkų. Ir XX amžiaus pradžioje, ir kur kas senesniais laikais kartu turėjome atlaikyti daug blogio antpuolių. Tai turime daryti ir dabar.³⁰

2023 m. rugsėjo 22–24 d. vyko į oficialią Vilniaus 700 metų minėjimo programą įtrauktas kasmetinis Italijos lietuvių bendruomenės suvažiavimas, surengtas Italijos Paduvos universitete, kurį baigė Abiejų Tautų Respublikos valdovas ir Vilniaus universiteto įkūrėjas Steponas Batoras. Šventinėje programoje skambėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų muzika, istorikas prof. Alfredas Bumblauskas skaitė pranešimus apie Lietuvą ir Italiją jungiančias sąsajas, buvo pristatyta tautodailininkų darbų ekspozicija.³¹

Lapkričio 28 d. Japonijoje Tokijo „Hillside Terrace Forum“ galerijoje atidaryta Lietuvos sostinės jubiliejui pažymėti skirta dviejų kultūros ir meno nacionalinės premijos laureatų Algimanto Kunčiaus ir Remigijaus Treigio fotografijų paroda „Vilnius – du miestai“. Pasak parodos kuratoriaus Gyčio Skudžinsko, „Abiejų autorių darbus vienija atidus ir lėtas miesto stebėjimas, fragmentiškas detalių ir mažų miesto elementų fiksavimas. Abu menininkai atsisako reprezentacinio miesto vaizdų, ieškodami intymaus ir betarpiško santykio su supančia aplinka.“³²

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ambasadų ir kultūros atašė tinklas Vilniaus 700 metų jubiliejų aktualizavo ir pristatė užsienio auditorijoms akcentuojant sostinės istorinius ryšius su priimančia šalimi bei jos miestais. Tarp ryškiausių tokių sątytų pavyzdžių – Krokuvėje surengta paroda, taip pat Izraelyje vykęs literatūrinio Vilniaus žydų – litvakų palikimo pristatymas. Tais atvejais, kai priimančioji šalis reikšmingesnių istorinių sąsajų su Vilniumi neturi, pvz., Paryžiaus, Tokijo atvejais, pristatytas pats miestas, jo praeitis bei unikalumas.

5. Vilniaus 700 metų jubiliejaus reikšmė turizmo plėtrai

Kai kuriuose akademinuose šaltiniuose nurodoma, kad miesto šventės sukuria ribinę erdvę tarp organizuotų, tvarkingų sumanymų bei užmojų ir emocingų, kartais – net destruktivių tokių renginių dalyvių impulsų (paminėtina, kad su Vilniaus jubiliejiniiais renginiais sietinių reikšmingesnių incidentų viešojoje erdvėje nefiksuota). Švenčių metu įgytos patirtys erdvei gali suteikti naujų reikšmių, kurias galima išsaugoti ar vėliau iš naujo interpretuoti.³³ Dar vienas **reikšmingas didesnių, plačiau išreklamuotų ir sėkmingai įvykusių festivalių ir renginių aspektas yra šis, kad jie tradiciškai laikomi ekonomiškai ir efektyvia priemone vietos turizmui plėtoti ir miestą paversti turistinės veiklos objektu.** Didelio masto renginiai ir festivaliai gali pasitarnauti kaip ekonominio augimo katalizatorius, nes jų metu sukuriami darbo vietų, nemažai naudos gauna su turizmu susijusių paslaugų, tokių, kaip apgyvendinimas ir maitinimas teikėjai, kelionių organizatoriai, prekybininkai. Turizmo ekonominis poveikis iš esmės atsiranda dėl turizmo produktų vartojimo geografinėje vietovėje. Renginiai savo ruožtu laikomi svarbia priemone lankytojams pritraukti ir vietovių įvaizdžiui formuoti.³⁴

Verta prisiminti, kad save oficialia Vilniaus miesto plėtros agentūra pristatanti VšĮ „Go Vilnius“ buvo atsakinga už plataus tarptautinio atgarsio susilaukusią reklaminę kampaniją „Vilnius – Europos G taškas“ (angl. *The G-spot of Europe*). 2018 m. vykdyta strategija atspindi, nes bendras Lietuvos sostinės lankytojų skaičius išaugo 12,5 proc., o svečių iš Vokietijos ir Jungtinės Karalystės – pagrindinių rinkų, į kurias ir buvo orientuota ši reklaminė kampanija – šrautai padidėjo atitinkamai 37,8 proc. ir 20,5 proc.³⁵ Vilniaus kaip šmaikštaus ir jaunatviško miesto įvaizdis toliau buvo puoselėjamas miesto jubiliejaus reklaminėje kampanijoje su šūkiu „Vilnius: 700 metų jaunas“³⁶, ši kryptis tęsiama ir šventiniams jubiliejaus renginiams pasibaigus.

Apibendrinama programos „Vilnius 700“ rezultatus naujoji „Go Vilnius“ direktorė Lina Šetkienė sakė, kad „Vilniaus jubiliejaus programa – tai kone didžiausias ko-kūrybos projektas Lietuvoje, kai tiek daug skirtingų partnerių susijungė vardan vieno bendro tikslo, – oficialią jubiliejaus programą įvairiomis veiklomis ir iniciatyvomis papildė daugiau nei šimtas partnerių, ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Lietuvos sostinės gimtadienis tapo kiekvieno Vilnių mylinčio švente, todėl užbaigdami renginių programą atsiveikinami dėkojame visiems, prisidėjusiems. Šios padėkos kampanijos šūkis – „Ačiū, kad šventėt kaip savo“.³⁷

³⁰ S. Kairys Krokuvėje atidarė Vilniaus 700 metų jubiliejui skirtą parodą, susitiko su Lenkijos ir Ukrainos kultūros ministrais. (2023 m. gegužės 24 d.). Prieiga per internetą: <https://lrm.lrv.lt/lt/naujienos/s-kairys-krokuve-atidare-vilniaus-700-metu-jubiliejui-skirta-paroda-susitiko-su-lenkijos-ir-ukrainos-kulturos-ministrais/>

³¹ Vengrovskaja, A. (2023 m. rugsėjo 27 d.). Savaitgalį Paduvos miestas prakalbo lietuviškai: Italijos lietuviai minėjo Vilniaus 700 metų jubiliejų. Prieiga per internetą: <https://www.itlietuviai.it/savaitgalio-paduvos-miestas-prakalbo-lietuviskai-italijos-lietuviai-minejo-vilniaus-700-metu-jubiliejus/>

³² A. Kunčiaus ir R. Treigio paroda „Vilnius – du miestai“ Tokijoje atidarytas festivalis „Laikas Lietuvai“. (2023 m. lapkričio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://lrm.lrv.lt/lt/lietuvas-kultura-uzsienyje/a-kunciaus-ir-r-treigio-paroda-vilnius-du-miestai-tokijuje-atidarytas-festivalis-laikas-lietuvai/>

³³ Žr. 6 šaltinį.

³⁴ Raj, R. (2004). The Impact of Cultural Festivals on Tourism. Prieiga per internetą: https://www.cothm.ac.cy/_files/ugd/79301e_88714efe4d0d45eba23d5b130c62cb9f.pdf#page=67

³⁵ Buckley, J. (2019 m. lapkričio 6 d.). The X-rated marketing campaign increasing tourism to this little visited country. Prieiga per internetą: <https://edition.cnn.com/travel/article/vilnius-g-spot-europe/index.html>

³⁶ Vilniaus kultūros centras. (2023 m. sausio 24 d.). Įspūdingo jubiliejaus sostinė lauks su šūkiu „Vilnius: 700 metų jaunas“. Prieiga per internetą: <https://www.vilniuskc.lt/ispudingo-jubiliejaus-sostine-lauks-su-sukiu-vilnius-700-metu-jaunas/>

³⁷ Vilnius pradėjo padėkos už jubiliejaus šventimą kampaniją: „Ačiū, kad šventėt kaip savo“. (2024 m. sausio 15 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/vilnius-pradejo-padekos-uz-jubiliejaus-sventima-kampanija-aci-ka-d-sventet-kaip-savo-95621309>

Pasibaigus jubiliejiniais metams skelbta, kad šventė sulaukė nemenko užsienio žiniasklaidos dėmesio. Rašyta, kad „700 metų Vilniaus jubiliejus paskatino į savo kelionių krypčių sąrašus Lietuvos sostinę įtraukti didžiausius pasaulio dienraščius. Lietuvos sostinę 2023 metais rekomendavo aplankyti tokios žiniasklaidos priemonės kaip „New York Times Times“ (JAV), „CNN“ (JAV), „The Sun“ (Jungtinė Karalystė), „National Geographic Traveller“ (Jungtinė Karalystė), „Irish Independent“ (Airija), „Süddeutsche Zeitung“ (Vokietija). Šių žiniasklaidos priemonių rekomendacijos buvo publikuotos nuo kaimyninės Lenkijos iki tolimosios Australijos šalių žymiausiuose naujienų portaluose. Iš viso nuo 2022 metų apie Vilniaus jubiliejų buvo paskelbta per 500 publikacijų pasaulio medijų kanaluose, kurios pasiekė daugiau nei 1,5 mlrd. žmonių.“³⁸

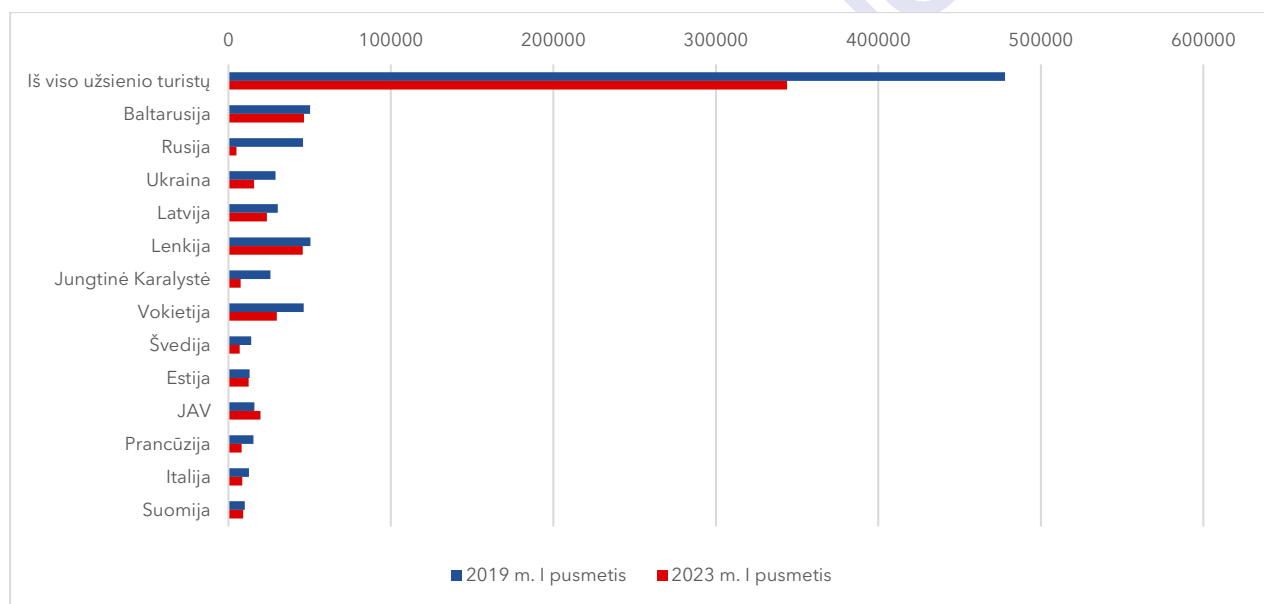
Dėl gana trumpo praėjusio laiko tarpsnio ir duomenų bei tyrimų trūkumo kol kas sudėtinga įvertinti, ar tarptautinės žiniasklaidos dėmesys transformavosi į reikšmingą užsienio turistų srautų padidėjimą ir ekonominės naudos prieaugį. Tarptautinės duomenų ir verslo tyrimų kompanijos „Statista“ duomenimis, žiūrint iš ekonominės perspektyvos, dėl COVID-19 pandemijos pasaulis 2019–2022 m. laikotarpiu negavo 4,2 trilijonų JAV dolerių turizmo sukuriama bendrojo vidaus produkto; palyginimui, ši suma maždaug atitinka visą 2021 m. Vokietijos ekonomikos vertę. Tiesa, šis praradimas šalyse buvo juntamas nevienodai. Nuo COVID-19 pandemijos labiausiai nukentėjo mažos besivystančios salų valstybės, kurių ekonomikos itin priklausomos nuo turizmo sektoriaus.³⁹

Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos pateikti naujausi duomenys indikuoja gana lėtą, bet užtikrintą turizmo sektoriaus atsigavimą – kaip rodo Pasaulinio turizmo barometras, 2023 m. tarptautinis turizmas pasiekė 88 proc. prieš pandemiją buvusio keliautojų lygio. Apytiksliai tai yra 1,3 mlrd. tarptautiniais maršrutais vykusių keleivių per metus. Tikimasi, kad iki 2024 m. pabaigos turizmo sektorius visiškai atsigaivos. Tam įtakos turės paklausos pagyvėjimas, pagerėjęs susisiekimas oro transportu ir spartesnė kelionių krypčių į Azijos rinkas plėtra. Europos – lankomiausio pasaulio regiono – turizmas pasiekė 94 proc. 2019-ųjų lygio; šį rezultatą daugiausia lėmė vidinis turizmas ir atvykėliai iš JAV.⁴⁰

Tarptautines turizmo tendencijas analizuojančių agentūrų duomenys iš dalies sutampa su „Go Vilnius“ pateikiama informacija (šiuo metu paskelbti tik 2023 m. I ir II ketvirčių duomenys).

2 grafikas. Pirmąjį 2019 m. ir 2023 m. pusmetį Vilniuje apsilankiusių turistų skaičiaus palyginimas. Iškiriama 13 šalių, iš kurių atkeliavo daugiausia svečių iš užsienio.

© (duomenys) VŠĮ „Go Vilnius“, 2023 m.⁴¹ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2024 m.

„Go Vilnius“ pateikta statistika rodo, kad pirmąjį 2023 m. pusmetį Vilnius sulaukė 28,1 proc. mažiau užsienio turistų nei tuo pačiu 2019-ųjų metų laikotarpiu. Bendras visų sostinėje apsilankiusių užsieniečių skaičius 2019 m. pirmąjį pusmetį siekė beveik 478 tūkst., o 2023 m. pirmąjį pusmetį – apie 344 tūkst. Ryškiausiai matomas atvykėlių iš Rusijos srauto sumažėjimas – 89,4 proc. Pastebimai kuklesni ir pernai Vilnių aplankiusių švedų (-50,5 proc.), ukrainiečių (-45,1 proc.), vokiečių (-35,9 proc.), britų (-26,3 proc.) skaičiai. Vienintelė šalis, iš kurios pernai atvyko daugiau turistų nei 2019 m. – JAV; pirmojoje 2023

³⁸ Ten pat.

³⁹ Fleck, A. (2023 m. rugsėjo 20 d.). Global Tourism's Slow Recovery From the Pandemic. Prieiga per internetą:

<https://www.statista.com/chart/30879/international-tourist-arrivals-and-direct-impact-of-tourism-on-gdp/>

⁴⁰ International Tourism to Reach Pre-Pandemic Levels in 2024. (2024 m. sausio 19 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-reach-pre-pandemic-levels-in-2024>

⁴¹ „Go Vilnius“. Statistika ir tyrimai. 2023 m. Prieiga per internetą: <https://www.govilnius.lt/statistika-ir-tyrimai/statistika>

m. pusėje Lietuvos sostinė aplankė 23,6 proc. daugiau amerikiečių nei per tą patį 2019 m. laikotarpį.⁴² Kaip minėta, Europos turizmo sektoriaus atsigavimas, palyginti su 2019 m., siekia 94 proc., o Vilniaus rodiklis šiek tiek atsilieka. Vertinant tik užsienio piliečių atvykimų skaičių, pernai per pirmąjį pusmetį pasiekta 71,9 proc. atitinkamo 2019 m. laikotarpio rezultato. Tiesa, įtraukus ir vietos turizmo statistiką, situacija šiek tiek geresnė – bendras Vilniaus turizmo atsigavimas siekia 83,4 proc.⁴³ Visgi, teikti apibendrintas išvadas apie praėjusių metų sostinės turizmo rezultatus anksti – dar nepaviešinti III ir IV ketvirčių duomenys. Naujausiomis Valstybės duomenų agentūros paskelbtomis žiniomis apie bendrą į Lietuvą atvykusių turistų skaičių, „2023 m. trečiąjį ketvirtį turistų kelionių skaičius buvo 841,9 tūkst. ir, palyginti su 2022 m. trečiuoju ketvirčiu, padidėjo 1 proc. Vienadienių lankytojų kelionių skaičius 2023 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 939,7 tūkst. ir, palyginti su 2022 m. trečiuoju ketvirčiu, padidėjo 4,6 proc.“⁴⁴

Kaip teigia Lietuvos turizmo asociacijos vykdančioji direktorė Milda Plepytė-Rainienė, Lietuvos turizmo sektoriui visiškai atsigauti trukdo Rusijos vykdoma agresija prieš Ukrainą – ši geopolitinė nelaimė stipriai neigiamai veikia ir Lietuvos turizmo sektorių. Be to, anot asociacijos vadovės, atvykstamojo turizmo statistika iškraipoma ir dėl pabėgėlių iš Ukrainos, nes jie skaičiuojami kaip turistai.⁴⁵

Statistika atskleidžia, kad bendros atvykstančiųjų į šalį tendencijos gerėja, nors ikipandeminių 2019-ųjų metų lygis dar nepasiektas. Svarbu atsižvelgti į tai, kad susiklosčiusi geopolitinė situaciją yra itin nepalanki turizmo sektoriaus atsigavimui ir plėtrai. Į sostinę tradiciškai atvyksta daugiausia kaimyninių šalių turistų. Nepilni 2023-ųjų metų statistiniai duomenys kol kas neleidžia daryti išvadų, ar Vilniaus 700 metų jubiliejaus šventė atvykstamojo turizmo plėtrai sostinėje turėjo didesnę reikšmę.

6. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Lietuvos Respublikos Seimui 2023-uosius metus paskelbus Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų metais, Vilniaus 700 metų jubiliejaus renginiai vyko visus metus ir tai neabejotinai darė tam tikrą įtaką miesto kultūriniam, socialiniam ir ekonominiam gyvenimui.

Akademiniėje literatūroje išskiriami keli svarbūs miesto švenčių rengimo pranašumai: reklama ir žinomumo didinimas, menininkų ir kultūros srities darbuotojų bei auditorijos ugdymas, kultūros paveldo saugojimas, vietos ekonomikos skatinimas, darbo vietų kūrimas, infrastuktūros gerinimas. Paprastai sėkmingos šventės ir festivaliai keičia miesto erdvę ir gyvenimą, tampa patirčių ekonomikos dalimi, įtraukia miestą į pasaulinės konkurencijos diskursą.

Vyriausybės patvirtintame Vilniaus 700 metų jubiliejaus minėjimo plane įvardytos 23 veiklos. Vieną grupę sudarė 20 veiklų – konferencijos, parodos ir renginiai. Kitoje grupėje, kuri apėmė 3 veiklas, numatytas jubiliejaus viešinimas užsienyje bei leidyba.

Centrinė šventinės programos dalis – Vilniaus savivaldybės skelbtą konkursą laimėję 7 projektai. Miesto šventės idėjinė koncepcija – Vilniaus praeities ir dabarties susiejimas, daugiakultūris istorinis paveldas, atvirumas bei jaunumas (visuomeninis aktyvumas).

Būta ir daugiau kultūrinių iniciatyvų, susijusių su sostinės jubiliejumi, pvz., visos Lietuvos moksleiviams skirtas pažintinis projektas „Vilnius tavo kuprinėje“, Lietuvos nacionalinės bibliotekos parengta Vilniaus bibliografijos pirmoji dalis. Prie Vilniaus 700 metų šventės prisidėjo ir dalis Lietuvos kultūros tarybos finansavimą laimėjusių projektų. 2023 m. tokių projektų buvo 26, jiems skirta daugiau nei 411 tūkst. eurų. Duomenų analizė rodo, kad Lietuvos kultūros taryba prioritetizavo brangesnius, didesnę apimtį (galimai – ir didesnės išliekamosios vertės) projektus. Tik 4 sumanymai gavo mažesnę nei 7 tūkst. eurų paramą.

Pristatant Vilniaus 700 metų jubiliejaus programą užsienio auditorijoms ir rengiant su šia švente susijusius kultūrinius projektus aktyviai dalyvavo Lietuvos diplomatijos ir kultūros atašė tinklas. Šalyse ar miestuose, turėjusiuose su Vilniumi glaudesnių istorinių ar kultūrinių sąsajų, buvo akcentuoti bendri ryšiai. Kitais atvejais, pvz., Japonijoje, labiau pabrėžtas Vilniaus miesto identitetas, kultūrinis bei istorinis jo paveldas.

Vienos iš pagrindinių aptariamos miesto šventės organizatorių – Savivaldybės VšĮ „Go Vilnius“ duomenimis, 2023 m. pirmąjį pusmetį Vilnius sulaukė 28,1 proc. mažiau svečių iš užsienio nei analogišku priešpandeminiu 2019 m. laikotarpiu. Esama skaičiavimų, kad Europos turizmo sektoriaus atsigavimas pernai siekė 94 proc., palyginti su 2019 m. rezultatais. Vilnius šiuo atžvilgiu kiek atsilieka – praėjusiųjų metų pirmojo pusmečio duomenimis, miesto turizmo sektorius atsitiesė 83,4 proc.

⁴² Go Vilnius. (2023). II ketvirtis 2023 / 2nd quarter 2023 (vs. 2019 2Q). Turistai ir nakvynės visose apgyvendinimo įstaigose. Prieiga per internetą: https://www.dropbox.com/sh/iaozfyq4tiymto7/AACBPXzRpzfcDj4X2ggOl2MEa?dl=0&preview=Vilniu_Turizmo+statistika_Tourism+statistics_2023+2Q+vs+2019+2Q.pdf

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Oficialiosios statistikos portalas. Atvykstamasis turizmas. (2024 m. sausio 17 d.). Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/paieska?p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content%2FassetEntryId=11825098&_101_type=content%2FassetEntryId=11825098&_101_urlTitle=2024-01-17-i-atvykstamasis-turizmas&redirect=%2Fpaieska%3Fq%3Dturizmas

⁴⁵ Atvykstamojo turizmo statistiką iškraipo pabėgėliai iš Ukrainos. (2023 m. gegužės 15 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/verslas/verslas/atvykstamojo-turizmo-statistika-iskraipo-pabegeliai-is-ukrainos-93354431>

Neatmestina, kad šalies turizmui nemenką įtaką daro Rusijos vykdoma agresija prieš Ukrainą – ši reikšminga aplinkybė atgraso dalį užsienio turistų. Neturint visų praėjusių metų turizmo statistikos, kol kas sudėtinga vertinti, ar Vilniaus 700 metų jubiliejaus šventė sostinės atvykstamojo turizmo plėtrai turėjo didesnę reikšmę.

Į ką atkreipti dėmesį ateityje:

- viena pagrindinių didelių miesto renginių naudų yra išliekamosios pridėtinės vertės kūrimas. Miesto švenčių nauda gali būti materialiai, aiškiai matoma ar apskaičiuojama. Šiuo aspektu teigiamas šventės ar festivalio efektas gali pasireikšti per įgyvendintus infrastruktūros plėtros ar atnaujinimo projektus, darbo rinkos pagyvėjimą, išaugusias verslo pajamas ir pan. Ne mažiau svarbus ir nematerialus švenčių indėlis, kurio apraiškomis galėtų būti meninis, kultūrinis visuomenės lavinimas, gyventojų skatinimas didžiuotis savo miestu, tarptautinio jo žinomumo didinimas, įvaidžio formavimas ir kt. Nematerialią kultūros renginių naudą sudėtingiau įvertinti, be to, ji gali išryškėti ilgesnėje – kelerių metų perspektyvoje. Tikėtina, kad Vilniaus 700 metų jubiliejaus minėjimas sukūrė labiau nematerialaus pobūdžio pridėtinę vertę, tačiau norint tiksliau įvertinti šios šventės efektą, reikėtų atlikti išsamesnę analizę. Būtų vertinga atlikti plačios aprėpties miesto jubiliejaus paminėjimo rezultatų tyrimą, apimančį ekologinius, ekonominius, profesinės meninės veiklos vertinimo bei bendro visuomenės dalyvavimo kultūros renginiuose aspektus. Tyrimo metu gauti duomenys pasitarnautų rengiant didelio masto šventės ateityje.
- Verta paminėti, kad Vilniaus 700 metų šventės programa pasižymėjo kultūrinių renginių gausa ir įvairove. Vienas svarbiausių šios programos sėkmės kriterijų – dalies jos renginių, pvz., Vilniaus performanso meno bienalės, tęstinumas.
- Nuo pat šventės organizavimo pradžios siekta didinti Vilniaus tarptautinį žinomumą. Tuo tikslu buvo pasitelktas Lietuvos kultūros atašė tinklas bei už komunikaciją ir reklamines kampanijas atsakinga Savivaldybės VšĮ „Go Vilnius“. Visgi šventės planavimo dokumentuose neakcentuota, kokių konkrečiai rezultatų siekiama. Ankstesnė „Go Vilnius“ atstovų komunikacija atskleidė, kad įstaigos reklaminės kampanijos orientuotos į užsienio rinkas, pvz., „G taško“ kampanija siekta pritraukti daugiau vidutinio amžiaus turistų iš Jungtinės Karalystės bei Vokietijos. Darytina prielaida, kad su Vilniaus 700 metų jubiliejumi siejamų reklaminių kampanijų tikslas buvo panašus.